

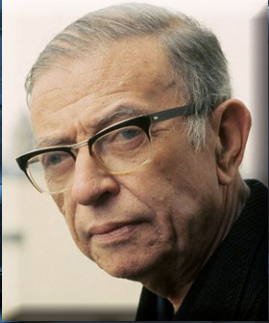
Jean-Paul Sartre, Varoluşçuluğun Vargıları — I Özsüz Görüngüler: Seçme Özgürlüğü ve Despotizmin Seçimi

Picasso'nun dostu ve hayranı olan Sartre Nazi öğretmeni Heidegger'in etkisi altında —

- 1) "Diyalektik Us" dediği şeyi kınadı;
- 2) İstençten ve Duyunçtan özerk "Seçme Özgürlüğünü" doğruladı;
- 3) Varoluşçuluğun bir tiranlık türü olan Marxizm ile tam uyum içinde olduğunu ileri sürdü.

İyi ve kötü arasında bir ayrım yapmayan "Seçme Özgürlüğü" ahlaki görelileştirir. Sartre'in Burjuva hümanizmi dediği şeyin reddedilmesi olarak gördüğü Marxist hümanizmine göre, Özsüz, Logossuz *insan herşeyin ölçüsüdür*, **"eylemleri için değeri ve kuralları kendisi koyar ve yalnızca kendi saptadığı ve tanımladığı kurallara göre oynamayı kabul eder"** (*Varlık ve Hiçlik*, 1943).

Keyfi seçim evrensel-ussal moral bir ölçütü kabul etmez. Herşey bireyin öznel eğilimine, ussal bir özden yoksun olduğu kabul edilen varoluşsal bireyselliğine bağlıdır.

Jean-Paul Sartre, Varoluşçuluğun Vargıları — II Özsüz Görüngüler: Bilinçsiz Belirlenim

“Seçme Özgürlüğü” *dilediğini yapabilme* olarak sıradan bilincin özgürlük için verebileceği biricik tanımdır. Seçme hiç kuşkusuz bir belirlenim, ama **keyfi** bir belirlenimdir; *ahlaksal* değildir, çünkü ahlaksal olmak keyfi olmak değil ama özgür olmak, doğru ve eğri arasında ayırım yapabilmektir .

Keyfilik kişinin istencini duyuncu ile özgürce belirlemesi, iyiyi ve kötüyü ayırdederek yargıda bulunması demek olmadığına göre, ve keyfiliğin kendisi de *belirlenmek* olduğuna göre, belirlenim nereden gelecektir?

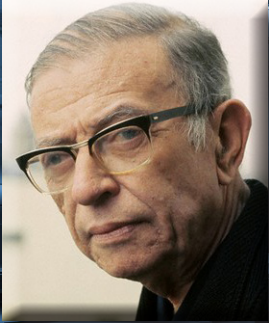
Sıradan bilinç keyfiliğinin nasıl belirlendiğini değil, belirlendiğini bile bilemez. Aslında keyfiliği ‘belirlenimsizlik’ olarak görür.

Keyfilik *bilinçsiz belirlenimdir* — bilinçsiz alanında, bilinçaltında yatan bir *dürtü* yoluyla.

Bilinçaltı bir nefret bölgesidir. Sevginin anıları baskılanmaz. Acı verici anılar baskılanır çünkü anımsanmaları yaşanmaları gibidir ve bilinç onları unutmamaya dayanamaz. Ama bastırılan içerik yitmez. Bir nefret kaynağı olarak, suçlayıcı, cezalandırıcı, yokedici bir dürtü olarak işler. Logostan kalan yeri bilinçsiz dürtünün alması kaçınılmazdır: Davranış belirlenimsiz olamaz.

2

www.ideaayinevi.com
NOESİS FELSEFE ATÖLYESİ/CKM

Jean-Paul Sartre, Varoluşçuluğun Vargıları — III

Özsüz Görüngüler: Humanistik Terör

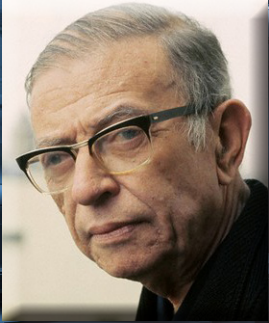
Bir Marxist olan ve “Marxizm Hümanizmdir” diyen Sartre terörün en içten savunuculuğuna yapmada bir sorun görmedi çünkü toplumculuğa götüreceği her aracı, giderek terörü bile meşru gördü. Dünyayı Kurtaran Adamlardan biri olma tutkusu ile, her zaman Halkı Halkın kendisinden daha iyi yönetebileceğini düşünenler arasındaydı. Demokrasiyi ‘diktatörlük’ olarak ve Yurttaş Toplumunu ‘kapitalist toplum’ olarak görürken, kendi “seçme özgürlüğü” dediği şeyin üzerine dayandırdığı proleterya diktatörlüğünü ‘hümanizm’ olarak savundu.

Varoluşçu “seçme özgürlüğü” öncülü üzerine dayanarak ve hiçbir yasa ve kural tanımayarak, despotizmi, şiddeti ve terörü savundu. İnsanlığın kurtarıcısı olmak saltık moral aklanmışlık taslamaktır, ve böyle bir moral yüksekliğe karşıtlık insanlığa düşmanlık, ihanet, yokedilmesi zorunlu kötülük olarak görülür. İdeolog bu grotesk kendini-yüceltme ile insanlığı yok etmede hiçbir duyunç sorunu görmez.

Sartre kendini ahlakın sözcüsü olarak görerek 1956’da Stalin’i kınadığı için Kruşçev’i kınadı. Castro’ya ve daha sonra Başkan Mao’ya yaltaklanırken, 1972’de Münih Yaz Olimpiyatlarında İsraili atletleri öldüren Kara Eylül terörünü savundu. Daha sonra *Roma Dersi*’nde (1964) “terörün devrimci türe (*justice revolutionnaire*) olması” gibi birşeyden söz etti ve “kısaca, terörün insancılaştırılması ilkede olanaklıdır/bref *l’humanisation de la terreur est possible en principe*)” dedi.

3

www.idea-yayinevi.com
NOESİS FELSEFE ATÖLYESİ/CKM

Jean-Paul Sartre, Varoluşçuluğun Vargıları — IV Özsüz Görüngüler: “Ahlak Hayvanlığa Özgüdür”

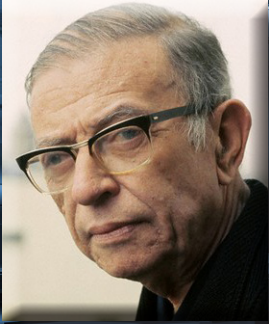
“Cehennem başkalarıdır/*Lenfer, c'est les autres*” diyen ‘hümanist’ Sartre’i ancak kendisi gibi bir kültür yaratabilirdi: Sartre onun yazılarında varoluşlarından sahneler bulan milyonların despotik bilincinde büyüdü. Anti-hümanist Sartre pekçok bakımdan 20’nci yüzyılın sesi oldu — duyumsuz, düşüncesiz, duyarsız. İnsanı özünden, usundan bağışlamayı isteyen Sartre’in özsüz varoluşçuluğu daha sonra postmodernizm tarafından tutarlılaştırıldı, tüm hümanist yanlısamlarından sonuna dek temizlendi, katıksız usdışı olarak Batı bilincinin önüne atıldı.

Sartre’in kendine özgü nihilizm türünü sergileme konusunda elinden geleni yapmış olmasına karşın, onunla ruh birliği içindeki despotik milyonların dünyalarını gerçekten cehenneme çevirmek için çabalamış olmalarına karşın, düşünme özürlü entellektüalizmin bilinçsiz revizyonizmi onu çarpıtarak düzeltmede diretir.

1964 *Roma Dersi*’nde: “Ahlakın temeli gereksinimde, eş deyişle insanın hayvanlığındadır” diyordu — David Hume’un “haz ve acı” üzerine dayanan ‘ahlak’ kuramının bir başka biçimi. İnsanın onu insan yapan doğa-üstü, hayvan-üstü gereksinimleri, bilişsel, duygusal ve estetik gereksinimleri Sartre’in materyalist kavrayışına uyarlanamayacak tinsellikler idi.

4

www.ideayayinevi.com
NOESİS FELSEFE ATÖLYESİ/CKM

Jean-Paul Sartre, Varoluşçuluğun Vargıları — V Hiçliğin Kültürü

Sartre'a ussal bir bakış açısından karşı çıkmanın bir anlamı ve gereği yoktur çünkü kendisi böyle bir ölçütü, *us* ölçütünü bilmez ve *insan doğası* gibi bir kavramdan bağışıktır. Varolma deneyiminin bilgi dediği şeyi belirlediğini düşünür, ve deneyimi her zaman amfetamin ile renklendirilmiştir.

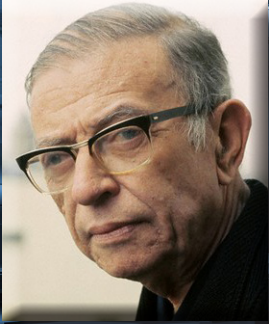
Böyle kafasızlığa 'felsefe' diye bakmak ve felsefe ile yaklaşmak tuzağa düşmektir. Sartre varoluşçuluğun birincil terimleri olan "saçmalık," "değersizlik" ve "anlamsızlığın" gerçek tanıtlarını kendi varoluşu ile vermeyi ister. Her tür sapınca olanak tanıyan bir kültürel oluş-sürecinde Sartre tuhafıklarının türlülüğü ile doğru orantılı olarak ün kazandı.

Sartre milyonların düşünme yollarını etkiledi mi? Eğer onu okuyanlar okuduklarını anlasalardı hiç kuşkusuz okumamış olmayı yeğlerlerdi.

İyi ve kötüyü ayırdedemeyen zayıf, kavramsız bilinçleri ile Sartre'ı olduğundan bütünüyle başka türlü okudular. Ondaki çılgınlığı çılgınlık olarak görmediler çünkü bu onlara kendi ruhları olarak göründü. Sartre kitlesel bilincin üstlenebileceği bir türlülüğe anlatım verdi çünkü kendisi o bilinçten, o hiçlik bilincinden başka birşey değildi.

5

www.ideayayinevi.com
NOESİS FELSEFE ATÖLYESİ/CKM

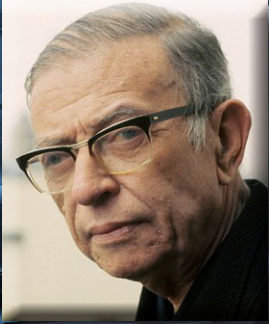
Jean-Paul Sartre, Varoluşçuluğun Vargıları — VI Varoluşun Birincilliği

Sartre *varoluş* kategorisini biricik gerçeklik olarak seçerek “varoluş özü önceler” der ve bu mantıksızlık yoluyla özün yalnızca ortadan kaldırıldığını, özsel olmanın ikincil olmama olduğunu anlamaz. Ayrıca niçin başka bir kategoriye değil ama özel olarak *varoluşa* bu ayrıcalığı verdiğini de düşünmez. Yalnızca seçer, ve seçtiğini niçin seçtiğini bilemez. Buna göre özsel bir doğası olmayan insan *kendini yapar*, ama dilediği gibi yapar — bir tiran olabileceği gibi pekala bir kurtarıcı da olabilir, ve gene de determinizm kaçınılmazdır çünkü hiçbirşey, insanın kendini yaptığı şey bile salt *hiçlikten* gelemmez.

Değersiz bir kültür değeri kavrayamaz; kendini değersiz olan ile özdeşleştirir, kendini kendisi gibi olanda bulur ve doyumunu onda kazanır. Düşüncesiz kültür düşüncenin değerine, e.d. anlamına yabancıdır. Gerçek düşünmeyi anlamaz. Görüngüye, varoluşa birincillik veren varoluşçuluk geçici, yitici ve sonlu olana anlam ve değer verir. Onun için anlam ancak yitici olabilir. Ama anlam yitici olmayı, kaçmayı sevmez. Varoluşçu bilinç sonunda *varoluşun* kendisinin anlamsızlığı, saçmalığı, hiçliği vargısını çıkarır.

6

www.idea yayinevi.com
NOESİS FELSEFE ATÖLYESİ/CKM

Jean-Paul Sartre, Varoluşçuluğun Amfetaminli Vargısı Şiddetin Kurtarıcılığı

“SSCB’de eleştiri özgürlüğü tamdır/*The freedom to criticise is total in the USSR.*”
Sartre, 1950’lerin unutulmaz sözlerinden biri.

Sartre’in terörü aklamasi hiçbir biçimde bir dil sürçmesi değildi. İnsanca bir toplum kurmak için ne olursa olsun her aracın kabul edilebilir olduğunu doğrulamakla kalmadı, ama şiddetin kendisini *olumlu* birşey olarak gördü: Ezilenlerin şiddeti olumludur çünkü ezilmeden kurtuluşu imler. Şiddet insanlığın doğuşu, insanın insanlaşması, insanın kendini yaratması, törelliğin başlangıcıdır (*Eytişimsel Usun Eleştirisi*’nde).

Sartre kendisini de kapsamına alan terörü “insanın yapılması/*faire l’homme*” olarak, tam insanın (*homme int gral*) gerçekleşmesinin aracı olarak gördü. Böyle çılgın çıkarsamalarının zeminlerinin anlaşılabilirliği çıkarsamanın anlamsızlığı nedeniyle olanaklı değildir.

Sartre düşünme özürlü bilinçleri ayartmanın çeşitli yöntemleri ile büyük bir kitle duygudaşlığı kazandı. Despotik kültüre bağlı milyonlardan aldığı böyle onay daha sağduyulu pekçok entellektüelde onda gerçek bir derinlik, bir içerik, bir değer bulunduğu izlenimine götürdü. Giderek kendisine Nobel yazın ödülü bile verildi.

Jean-Paul Sartre, Varoluşçuluğun Amfetaminli Vargıları

Man is violent ... to any other man

Eytişimsel Usun Eleştirisi'nden:

Man is violent — *throughout* History right up to the present day (until the elimination of scarcity, should this ever occur, and occur *in particular circumstances*) — to the anti-human (that is to say, to any other man) and to *his Brother* in so far as he has the permanent possibility of becoming anti-human himself (s. 736-7). ... It is called terror when it defines the bond of fraternity itself; it bears the name of oppression when it is used against one or more individuals, imposing an untranscendable statute on them as a function of scarcity.

Bourgeois humanism, as a serial ideology, is solidified ideological violence (s. 753).

"I am a brother in violence to all my neighbours" (s. 439)

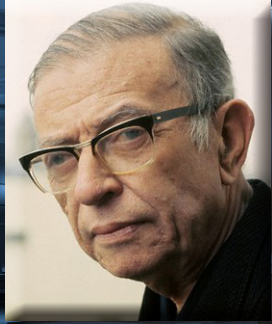
"And all the internal behaviour of common individuals (fraternity, love, friendship, as well as anger and lynching) derives its terrible power from Terror itself" (s. 439).

"However, as can still be observed today in authoritarian parties, fraternity is the most immediate and constant form of Terror: traitors, in fact, are by definition the minority (s. 440).

Violence, as bourgeois *exis*, exists in the exploitation of the proletariat as an inherited relation of the dominant class to the dominated class (but we shall see that it is also a practice at this level); and violence, as the praxis of this bourgeois generation, lay in colonisation" (s. 719).

www.ideayayinevi.com
NOESİS FELSEFE ATÖLYESİ/CKM

Philip Hensher on Bernard Henri-Lévy: “Load of old garlic and onions” (2003)

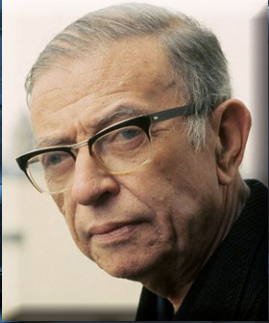
“This unbelievably stupid, ill-written ... tome”

“One had heard rumours from afar of the utterly debased and self-indulgent nature of French intellectual life these days, but I have to say that, like stout Cortez upon a peak in Darien, I hadn't remotely appreciated the breathtaking scale of the problem until coming upon **this unbelievably stupid, ill-written, completely disorganised and monstrously rambling tome**. Professor Levy is a well-known operator in the French sagacity market, apparently always available to supply some instant pontification in the media. He sounds good and he looks divine in that impossible French-intellectual way — when David Ginola gets bored of making shampoo advertisements, there would be worse replacements than Professor Levy.”

Bernard-Henri Lévy'nin *Le Siècle de Sartre* (Grasset, Paris, 2000. 663 sayfa) başlıklı kitabının eleştirisinden. Yazının bütünü için bkz.: <http://www.arlindo-correia.com/020304.html>

Bernard-Henri Lévy: “Sartre Yüzyılı” Sartre’in Anti-Totaliterlik Aşısı

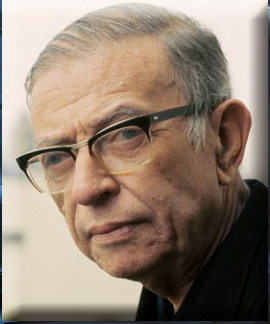
“L’Etre et le néant, [Being and Nothingness] was the last real attempt at modern philosophy — an ultimate attempt to escape from Hegelianism.” — Bernard-Henri Lévy.

Sartre anticipated in a “vertiginous manner most of the theoretical inventions of Michel Foucault, Jacques Lacan and Gilles Deleuze.”

“Sartre is the only [intellectual] of his generation with a unique energy which will never be found again in anyone else.”

“Why was the man who invented all the anti-totalitarian inoculations unable to inoculate himself?” Lévy said in an interview with the leftwing *Nouvel Observateur*, which acts as a permanent shrine to all things Sartrean.

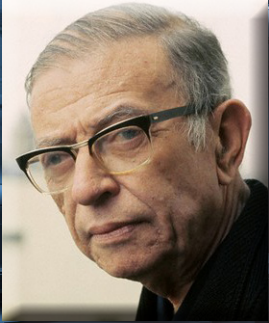

Bernard-Henri Lévy'nin Okuyucusuna Saygısı: "Sartre Yüzyılı"ndan **Bir Söz Salatısı**

"And then, in 1991, at the Théâtre National de Caen, where I really discovered, in the production by J-L Martinelli, the text of this forgotten play that had been rescued from limbo, I remember a feeling of intense unease during Act III; then, as the curtain fell, an impression of déjà-vu which could indeed be explained by the closeness of the finale to those last lines of Nausea which I'd just been rereading but also, before all that, overshadowing the unease and the sense of déjà-vu, stronger than my own 'nausea' as I listened to certain formulas in the notorious Act III, a bedazzlement, the word isn't too strong, at the drollness, the clowning, the dramaturgical intelligence of a text which evidently was quite different from the abortive sketch for Journey to the End of the Night, the rough draft, the piece consigned to the bottom drawer which I, more than anyone, can imagine might well have delighted Sartre – since it was on that night, watching a performance of that text, that I finally decided to make my own debut in the theatre."

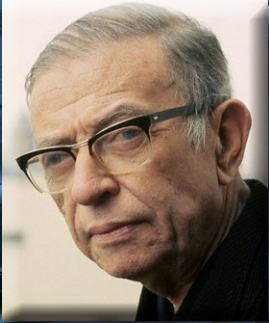

George Walden reviews Sartre: *The philosopher of the Twentieth Century* by Bernard Henri-Lévy **Sartre was a bastard**

Here was not just a corrupter of youth, but a corrupter of the intellect. His doctrine of “commitment” by intellectuals turned out to be free from all responsibility, a deeply pernicious doctrine whose results we see around us to this day. For this “aristocrat of culture”, the cult of liberty meant above all the freedom for himself to disregard human suffering.

Lévy suggests that there were two Sartres, but I don’t buy it. The truth is that the author of the line “hell is other people” remained an anti-humanist all his life, a self-indulgent intellectual dandy for whom the millions of Russians, Chinese, Cubans or Eastern Europeans whose murder or imprisonment he justified were little more than playthings of his theoretical imagination.

By championing some of the bloodiest dictators of his age, and failing to take responsibility for his choices, by his own definition, Sartre was a bastard.

Che Guevara üzerine Sartre (Wikipedia, "Sartre") "Çağımızın En Tam, En Eksiksiz İnsanı"

"Sartre went to Cuba in the 1960s to meet Fidel Castro and spoke with Ernesto 'Che' Guevara. After Guevara's death, Sartre would declare him to be **'not only an intellectual but also the most complete human being of our age'** and the **'era's most perfect man.'** Sartre would also compliment Guevara by professing that **'he lived his words, spoke his own actions and his story and the story of the world ran parallel.'**"

"Sartre 1960'da Fidel Castro ile buluşmak ve Ernesto 'Che' Guevara ile konuşmak için Küba'ya gitti. Guevara'nın ölümünden sonra, Sartre onun **'yalnızca bir entellektüel değil ama ayrıca çağımızın en tam insanı'** ve **'dönemin en eksiksiz insanı'** olduğunu bildirecekti. Sartre ayrıca **'sözlerini tuttu, kendi eylemlerini konuştu ve onun öyküsü ve dünyanın öyküsü koştur gider'** diyerek de Guevara'yı övecekti."

13

www.ideaayinevi.com
NOESİS FELSEFE ATÖLYESİ/CKM